

Guidelines for Budget Administration Based on Good Governance Principles for School Administrators under the Office of Primary Educational Service Area 1, Roi Et

Ratchadaporn Maungnam^{1*} and Phrakruchairattanakorn¹

¹ Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

* Corresponding author. E-mail: ratchadaporn1212a@gmail.com

ABSTRACT

This research article aims to (1) study the level of budget management according to the principles of good governance by school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area, Roi Et District 1, and (2) compare the level of budget management according to the principles of good governance classified by position, education level, and work experience. This study employs a mixed-methods research design with a sample group of 203 school administrators and financial teachers. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table. The research instruments included a questionnaire about budget administration based on the principles of good governance for school administrators and an interview guide. Data analysis was conducted using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-Way ANOVA. The study's findings indicated that: 1) Overall, budget management was at a high level, with the average scores ranked from highest to lowest in the following areas: financial management, monitoring and evaluation, resource mobilization, budget preparation and proposal, and budget allocation. 2) There were no significant differences in opinions on budget management among school administrators when classified by position, education level, and work experience.

Keywords: Guidelines, Budget Management, Good Governance

แนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

รัชฎาภรณ์ เมืองนาม^{1*} และ พระครูชัยรัตนกร¹

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: ratchadaporn1212a@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากระบวนการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 (2) เปรียบเทียบระดับการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงิน จำนวน 203 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการศึกษาพบว่า 1) การบริหารงานงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารการเงิน การตรวจสอบ ติดตามประเมินผล การระดมทรัพยากร การจัดทำและเสนอของบประมาณ และการจัดสรรงบประมาณ 2) การบริหารงานงบประมาณของผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

คำสำคัญ: แนวทาง, การบริหารงบประมาณ, หลักธรรมาภิบาล

© 2025 JAE: Journal of Applied Education

บทนำ

สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางสำคัญของระบบการศึกษาหน่วยงานทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพชีวิตของผู้เรียนที่เป็นรากฐานสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบจึงจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่สามารถกำหนดทิศทาง พัฒนาระบบ และนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารที่มีคุณลักษณะตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งแสดงออกผ่านความรับผิดชอบ ความมีคุณธรรม และการสร้างศรัทธาให้กับผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารงาน (Chung & Megginson, 1981)

การบริหารงบประมาณถือเป็นแกนหลักสำคัญของการจัดการองค์กร โดยเฉพาะในสถานศึกษา การใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใสจะส่งผลต่อความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาทรัพยากร และส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนยึดหลักธรรมาภิบาล Good Governance จึงมีบทบาทอย่างยิ่งในการกำกับดูแลการใช้งบประมาณให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และตอบสนองต่อความต้องการของโรงเรียน ชุมชน และประเทศโดยรวม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2567)

อย่างไรก็ตามสถานศึกษายังเผชิญกับปัญหาการบริหารงานงบประมาณ เช่น การจัดสรรงบประมาณที่ไม่เป็นไปตามแผน ขาดระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ และการขาดการมีส่วนร่วมจากบุคลากรภายในโรงเรียน ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการศึกษาในระยะยาว และลดทอนประสิทธิภาพของการบริหารงานในภาพรวม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) การศึกษาแนวทางการบริหารงานงบประมาณหลักธรรมาภิบาล โดยเน้นหลักการสำคัญ เช่น ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม ความเสมอภาค และหลักนิติธรรม เป็นต้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ในการพัฒนาระบบการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสร้างประโยชน์สูงสุดให้กับระบบการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีระบบและกลไกการบริหารงบประมาณที่กำหนดไว้อย่างเป็นทางการ โดยยึดตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่เน้นความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ผ่านการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดสรรงบประมาณตามกรอบแผนงาน/โครงการ การมีคณะกรรมการติดตามและประเมินผล รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากชุมชน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกลไกดังกล่าว แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัด เช่น การมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ยังไม่ทั่วถึง การขาดระบบตรวจสอบภายในที่เข้มแข็ง และการขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงช่องว่างระหว่างระบบที่กำหนดไว้กับการปฏิบัติจริง ซึ่งยังไม่มีการศึกษาที่เจาะลึกและนำเสนอแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลในระดับสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม จากเหตุผลและปัญหาดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เนื่องจากผู้วิจัยทำหน้าที่ครูการเงินจึงเป็นเหตุจูงใจที่จะศึกษาค้นคว้าเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเพื่อปรับปรุงการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ผลการวิจัยที่ได้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้เชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับมาตรฐานการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต1จำแนกตามตำแหน่ง การศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงินในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีทั้งหมด 216 โรงเรียนประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 216 คน และครูการเงิน จำนวน 216 คน รวมทั้งสิ้น 432 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงินในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 รวมทั้งสิ้น 203 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต1, 2567) โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 203 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะเป็นแบบแจกแบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงินแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 ซึ่งแบบสอบถามเป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) มี 3 ขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) คำนวนโดยการหาค่าความถี่และหาสัดส่วนเป็นร้อยละ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Rating Scale) 5 ระดับโดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา วัตถุประสงค์ให้นำมาปรับปรุงแก้ไข

2) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เพื่อตรวจสอบและให้ความเห็นชอบ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความถูกต้องของเครื่องมือแล้วนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูการเงินในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมพันธประสิทธิ์แอลฟาของของครอนบาค (Cronbach) มีค่าเท่ากับ 0.98

4) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัยต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงินที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต1แตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1. ทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยจากโรงเรียนในศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพอำเภอจตุรพักตรพิมาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

4.2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พร้อมด้วยแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย แบบสอบถามทางระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ และส่งข้อมูลทาง Google Form ในกลุ่มไลน์ผู้บริหารสถานศึกษาและกลุ่มครูการเงิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 203 ชุด

4.3. ผู้วิจัยชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือเพื่อให้ได้ผลตามความเป็นจริง ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองจากผู้ตอบแบบสอบถามเสร็จได้แบบสอบถามคืนมา 203 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 100 เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมมาได้ดำเนินการถามขั้นตอนการใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามคือผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงิน ประกอบด้วย ตำแหน่ง ระดับการศึกษาประสบการณ์ปฏิบัติงานโดยหาความถี่ และร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ระดับแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1ตามระดับปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา และครูการเงิน โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังต่อไปนี้

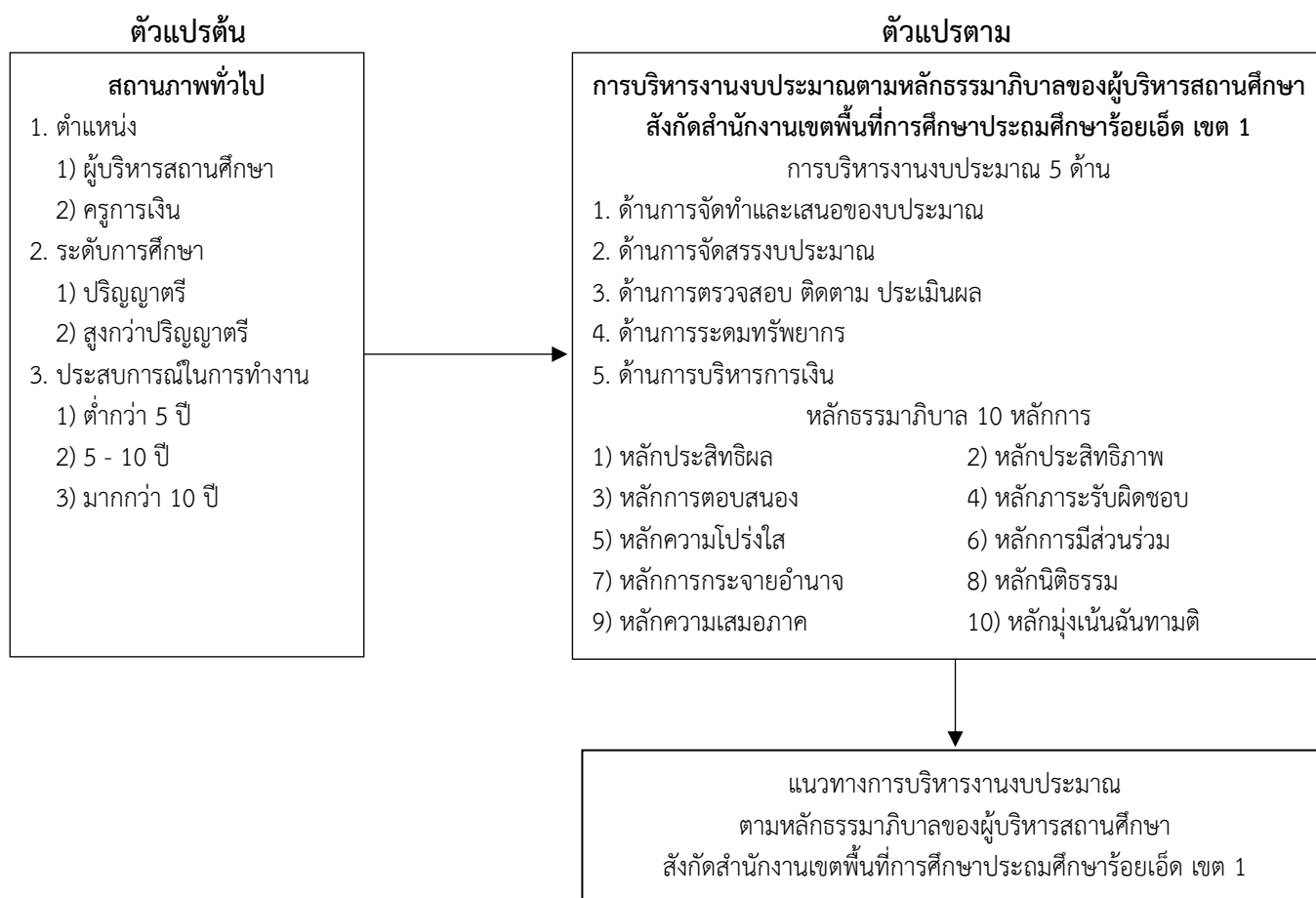
ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.0 - 1.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

5.3 ทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าระดับแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง โดยใช้ t-test

5.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ใช้ F-test วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการทดสอบความแตกต่างถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานงบประมาณทั้ง 5 ด้านของสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) จึงได้กรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 203 คน จำแนกตามตำแหน่งพบว่า เป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 49.27 เป็นครูการเงิน จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 50.73 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับปริญญาตรี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 53.20 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 46.80 และจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่าต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 35.46 ประสบการณ์ทำงาน 5 – 10 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 41.88 ประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 22.66

1. การบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

ระดับการปฏิบัติแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารการเงิน ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.49) ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.46) ด้านการระดมทรัพยากร ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.50) ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.56) ด้านการจัดสรรงบประมาณ ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.58) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่ง การศึกษาและประสบการณ์ทำงาน

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตาม ระดับการศึกษา

การบริหารงบประมาณ ตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับการศึกษา				t	Sig
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1) ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ	3.80	0.10	3.78	0.10	1.817	.071
2) ด้านการจัดสรรงบประมาณ	3.66	0.21	3.67	0.26	-.286	.775
3) ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล	3.90	0.09	3.90	0.10	-.587	.558
4) ด้านการระดมทรัพยากร	3.86	0.20	3.89	0.23	-1.208	.228
5) ด้านการบริหารการเงิน	4.10	0.10	4.12	0.09	-1.854	.065
รวม	3.86	0.09	3.87	0.11	-.757	.450

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงิน ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ยึดระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและหลักเกณฑ์อย่างเคร่งครัดมีการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล จากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงินจึงมีแนวปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงินที่มีต่อแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตาม ประสบการณ์ทำงาน

การบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	.002	2	.001	.079	.924
	ภายในกลุ่ม	2.330	231	.010		
	รวม	2.331	233			
2) การจัดสรรงบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	.099	2	.050	.907	.405
	ภายในกลุ่ม	12.623	231	.055		
	รวม	12.722	233			
3) การตรวจสอบติดตาม ประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	.029	2	.014	1.760	.174
	ภายในกลุ่ม	1.903	231	.008		
	รวม	1.932	233			
4) การระดมทรัพยากรตาม	ระหว่างกลุ่ม	.161	2	.080	1.728	.180
	ภายในกลุ่ม	10.745	231	.047		
	รวม	10.906	233			
5) การบริหารการเงิน	ระหว่างกลุ่ม	.005	2	.003	.287	.751
	ภายในกลุ่ม	2.167	231	.009		

จากตารางที่ 2 พบว่า แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามประสบการณ์ทำงาน ซึ่งในแต่ละกลุ่มผลการวิเคราะห์ในแต่ละด้าน 5 ด้านดังนี้การจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล การระดมทรัพยากร การบริหารการเงิน ดังนั้นผลการจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

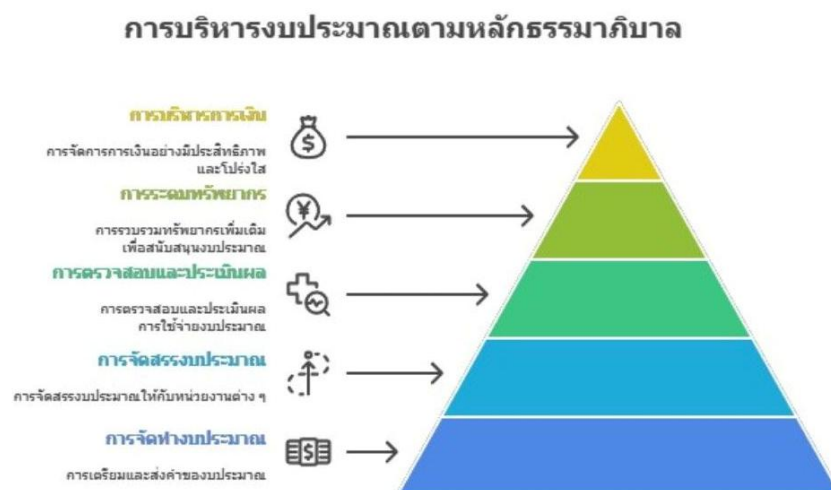
ผลการวิจัยการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต พบว่า “ด้านการจัดสรรงบประมาณ” มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ ของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษายังมีข้อจำกัดในการกระจายงบประมาณไปสู่กิจกรรมภายในโรงเรียนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และขาดการมีส่วนร่วมและการสื่อสารที่ไม่เพียงพอในการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นและการยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษา นอกจากนี้ Pumkaew & Singkaneti (2021) ยังพบว่า กระบวนการจัดทำงบประมาณในประเทศไทยยังคงเป็นแบบ “บนลงล่าง” (top-down) ทำให้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ส่งผลเชิงนโยบายอย่างแท้จริงกระบวนการจัดทำงบประมาณในประเทศไทยยังคงเป็นแบบ “บนลงล่าง” (top-down) ทำให้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ส่งผลเชิงนโยบายอย่างแท้จริง ขณะที่ Todd, et al. (2023) ทดลองใช้รูปแบบการจัดสรรงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในมหาวิทยาลัยไทย พบว่าการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านงบประมาณช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบ ความโปร่งใส และความไว้วางใจในองค์กร การที่ด้านการจัดสรรงบประมาณมีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุดจึงสะท้อนถึงช่องว่างการวิจัย (Research Gap) ที่ควรได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของบุคลากร ครู นักเรียน และชุมชน ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการวิเคราะห์และติดตามงบประมาณ อันจะช่วยยกระดับคุณภาพและความโปร่งใสในการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง

ผลการวิจัยเปรียบเทียบระดับการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง การศึกษาและประสบการณ์ พบว่าไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะความเป็นมาตรฐานของระบบราชการสถานศึกษาไทยที่ยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับเดียวกัน

สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) พบว่า สถานภาพที่แตกต่างกัน แต่ในความ เป็นครูการเงินในสถานศึกษาย่อมมีความต้องการที่จะเห็นสถานศึกษาโดยเฉพาะการบริหารงบประมาณการเงินจะต้องมี ความความโปร่งใสต้องเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลทุกประการ ซึ่งสอดคล้องกับ แสงเทียน จิตรโชติ (2561) พบว่า ระดับ การบริหารงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอลอง หลวง จังหวัดปทุมธานี ทั้ง 10 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับ คะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักมุ่งเน้น ฉันทามติ ด้านหลักความ โปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักการกระจาย อำนาจด้านหลักการตอบสนอง ด้านหลักการระ ับผิดชอบ ด้านหลักความเสมอภาค ด้านหลักประสิทธิผล ด้านหลักประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัย พระปลัดไพโร วลัย ชาโคร (ศรีเมือง) (2558) พบว่า ครู มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลภาพรวมอยู่ในระดับ มาก คือ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านหลักนิติธรรมตามลำดับ

ผลการวิจัยพบว่า หลักนิติธรรม (Rule of Law) ได้รับการประเมินในระดับน้อยกว่าหลักธรรมาภิบาลด้านอื่น ๆ แม้ในภาพรวมการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาจะอยู่ในระดับมากก็ตาม ผู้วิจัยอภิปราย ได้ว่า ลักษณะของระบบราชการไทยที่ยึดระเบียบกฎหมายเป็นหลักสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการบริหารงบประมาณโดยมี ข้อกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของรัฐ กำกับอย่างเข้มงวด เช่น ระเบียบการเงิน การคลังของกระทรวงการคลัง ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลและงบประมาณ แต่ในทางปฏิบัติ ผู้บริหารและครูอาจไม่ได้ตระหนักว่าการปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าวคือ “การยึดหลักนิติธรรม” ทำให้การรับรู้ และการประเมินในมิติของนิติธรรมต่ำกว่าด้านอื่น ขณะที่ อรอนงค์ เป้าจันทร์ และ อำนวย มีราคา (2568) พบว่า หลักนิติ ธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในผู้บริหารการศึกษา ซึ่งสะท้อนว่าผู้บริหารสถานศึกษามักให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรม ซึ่งต้อง ตีความทางกฎหมายที่ซับซ้อนมากกว่าระดับปฏิบัติการ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่การบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล

จากการศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ในการบริหารงานงบประมาณ ทั้ง 5 ด้านโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เป็นแนวทางในการบริหาร ทำให้เกิดองค์ความรู้ซึ่งเป็นการศึกษาแนวทางการบริหารงาน งบประมาณของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูการเงิน ได้แนวทางการบริหารงานงบประมาณ ด้านการจัดทำและเสนอของงบประมาณ ด้านการจัดสรร งบประมาณ ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล ด้านการระดมทรัพยากร ด้านการบริหารการเงินนำกระบวนการวิจัย

มาใช้ในการบริหาร การดำเนินงานเพื่อพัฒนาองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมาย ค้นหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ วิเคราะห์สภาพปัญหาของสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนางานให้ มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณมากที่สุด ส่วนข้อที่ทำได้ต่ำสุดคือความซื่อสัตย์สุจริต การจัดทำระเบียบและเสนอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณให้ความสำคัญกับการจัดลำดับโครงการตามแผนงาน ขณะที่การบริหารงบประมาณอย่างคุ้มค่าทำได้ต่ำสุด 3) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลดำเนินการตามแผนปฏิบัติการได้อย่างคุ้มค่า แต่การสรุปปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขยังอยู่ในระดับต่ำกว่า 4) การระดมทรัพยากรมีการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและแหล่งทุนได้ดี ส่วนการจัดหาครูโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมยังเป็นจุดที่อ่อน 5) การบริหารการเงินดำเนินการตามระเบียบการเงินได้ดี แต่ความรับผิดชอบและการตรวจสอบต้องพัฒนาการพัฒนาต่อไป

ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในระดับการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ทุกกลุ่มปฏิบัติตามกฎระเบียบและนโยบายอย่างเคร่งครัดเหมือนกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนากลไกการจัดสรรงบประมาณที่โปร่งใสและมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนในการพิจารณา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างการยอมรับร่วมกัน

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมาย และระเบียบการเงินการคลังแก่ผู้บริหารและบุคลากร เพื่อให้การบริหารงบประมาณยึดหลักนิติธรรมและตรวจสอบได้จริง

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาอื่นหรือระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบ และหาความเหมือน-ต่างกันด้านการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล

2.2 ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่มีผลต่อการจัดสรรงบประมาณ เช่นระดับความรู้ของผู้บริหาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อหาข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติที่แม่นยำขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *กฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550*. สืบค้นจาก

<https://backoffice.onec.go.th/uploaded/Category/Laws/RuleMetDistEdMnt2550-02-12-2010.pdf>.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พระปลัดไพโรวัลย์ ชาคโร (ศรีเมือง). (2558). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร*. (พุทธศาสนมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. (2567). *ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาปีการศึกษา 2567 เอกสารหมายเลข 3/2567*. ร้อยเอ็ด: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). รายงานต้นทุนผลผลิตและงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561: รายงานต้นทุนผลผลิต ปี 2561. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2563). คู่มือการจัดตั้งงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 (งบลงทุน ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง). กรุงเทพฯ: กลุ่มงบประมาณ 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- แสงเทียน จิตรโชติ. (2561). แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษาขยายโอกาส ในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. (พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- อรอนงค์ เบ้าจันทร์ และ อำนวย มีราคา. (2025). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา. *วารสารวิชาการวิจัยและนวัตกรรม สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 5(1), 79–90.
- Chung, K. H., & Megginson, L. C. (1981). *Organizational behavior: Developing managerial skills*. New York: Harper and Row.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Pumkaew, D., & Singkaneti, B. (2021). Participatory budgeting: A case study of Provincial Administrative Organization. *Psychology and Education Journal*, 58(1), 1352–1357.
- Todd, R. W., Vungthong, S., Trakulkasemsuk, W., Pojanapunya, P., & Towns, S. G. (2023). Love is blue: Designing and using a multimodal corpus analysis tool. *Applied Corpus Linguistics*, 3(1), 100042.